

Seneca: Om sæderne

Bogen

Lucii Annæi Senecæ *Den Vitberømte oc Navnkundige Philosophi eller Visdoms-Elskeris Skrifter* : *Som Om Sæderne oc et Skickeligt Lefnit handler : oc Med Bestandighed i Medgang oc Modgang det at fremdrage underviser*. Oversat af Birgitte Thott. Sorø: Jørgen Hantsch 1658

Se på titlen én gang til! **Seneca**, bogens forfatter, var "filosof" eller "**visdoms-elsker**", d.v.s. én, der bestandig higede efter "visdom", søgte at blive klogere, nå tættere ind på den livets kerne. "**Sæderne**", der nævnes, har ikke noget med stole og sofaer at gøre, men med levemåde og kultur på det personlige plan. Et "**skickeligt levned**" drejer sig om, hvordan mennesker lever sammen med hinanden, håndterer deres følelser såsom vrede, sympati, medfølelse, omsorg. Og "**bestandighed i medgang og modgang**" handler om, hvordan et menneske kan forblive sig selv i alle livets forhold, trods sygdom, død og ødelæggelse og hvad andet ondt tænkes kan.

Man ved ikke præcist, hvornår **Seneca** skrev sit værk, så meget mindre, som det består af flere separate afhandlinger. Men hans sprog var og er berømt for sit rene, formfuldendte "sølvalderlatin". Her er der imidlertid tale om den **første danske oversættelse af Seneca**. Oversættelsen skyldes den berømte adelskvinde, **Birgitte Tott**, trykt på Sorø Akademis trykkeri i året 1658.

Trods sine 374 tæt beskrevne sider mangler skolens eksemplar desværre det berømte titelblad med den allegoriske fremstilling af de fire kardinaldyder: Retfærdighed, udholdenhed, visdom og mådehold.

Forfatteren

Lucius Annæus Seneca (4-65 e.Kr.) var spanier af fødsel og omtrent samtidig med **Jesus**. Han blev uddannet som retoriker og advokat, men på et tidspunkt vakte hans ry som "taleskriver" kejser **Caligulas** (37-41 e.Kr.) misundelse, så han frem til 48 e.Kr. måtte opholde sig i eksil på øen Korsika. Herfra blev han kaldt tilbage til Rom af **Caligulas** søster, **Agrippina**, der betroede ham opdragelsen af sin søn **Nero**, den senere kejser fra 54 til 68 e.Kr. Her steg **Seneca** i graderne, ja, blev ligefrem ophøjet til "kejserens ven" (*amicus principis*) og var i de første fem år af kejserens regeringstid reelt rigets førsteminister. Ikke mindst var han i stand til at tæmme **Neros** voldsomme blodtørst. Alligevel gik det galt, da **Nero** i år 59 lod sin egen mor, **Agrippina**, myrde.

I det lange løb formåede **Seneca** ikke at hindre den slags udskjelser inden for kejserfamilien. I 62 trak han sig derfor tilbage til privatlivet og sine filosofiske studier. Efter Roms brand i 64 blev han på ny opsøgt af **Nero**, som ønskede rådgivning om sin fremtid. **Seneca** svarede: "**Du er kejseren, optræd som en gud**". Alligevel blev han i 65 anklaget for meddelagtighed i en sammensværgelse mod **Nero**, og blev – trods mangel på beviser – tvunget til at begå selvmord.

Senere kom **Seneca** til at stå som noget af et **paradoks**: På den ene side hyldede han med sin filosofi mådehold og "stoisk ro". På den anden side gik han på ingen måde af vejen for at nyde magtens sødme og de fordele, den kunne kaste af sig i form af penge og privilegier.

Baggrunden

Som bekendt er mange af livets problemer ikke af ny dato. Det gælder først og fremmest spørgsmålet om "det gode liv"? Hvad vil det sige at være "**et godt menneske**"? Hvilke idealer har det "gode menneske"? Hvad vil det f.eks. sige at være "retfærdig"? Eller at kunne beherske sig, selv om man koger af vrede? Eller kunne holde igen uden at gå til yderligheder?

Alt dette og mere til var og er, hvad der hører ind under den filosofiske retning "**stoicismen**", der var blevet dyrket i flere hundrede år på **Senecas** tid, men som **Seneca** var den første romer, der mere indgående beskæftigede sig med. Stoicismen hvilede på den grundantagelse, at hvert menneske ved sin fornufts og viljes brug kunne – eller i det mindste *burde* – stræbe efter af styre sit eget liv, uanset hvor megen ondskab og absurditet, tilværelsen i øvrigt måtte udsætte en for.

Den slags var ikke noget ringe mål at sætte sig i en tid, der som **Senecas** eller **Birgitte Totts** – eller vores egen, for den sags skyld – i den grad var præget af magtstræb, egoisme og snæversyn.

Interessen for **Seneca** gjorde sig gældende over store dele af renæssancens Europa – og gør det for så vidt den dag i dag. Men specielt for **Birgitte Totts** vedkommende gjaldt det, at hendes interesse for **Seneca** og stoicismen først og fremmest samlede sig om hendes eget køn, kvinderne. Hendes værk har hun simpelthen **tilegnet kvindekønnet**. Sikkert fordi hun indså, at visdom og indsigt i det gode liv ikke kun er forbeholdt store mænd og berømte filosoffer i oldtidens Rom, men er noget, der kan udledes af alle – **alle** – mennesker!